

SIVISTYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 8/2010 vp

Hallituksen esitys laeiksi opintotukilain sekä lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 21 päivänä syyskuuta 2010 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi opintotukilain sekä lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain muuttamisesta (HE 149/2010 vp).

Eduskunta-aloitteet

- LA 70/2010 vp — Paavo Arhinmäki /vas: laki opintotukilain muuttamisesta
- LA 72/2010 vp — Tuula Peltonen /sd ym.: laki opintotukilain 48 §:n muuttamisesta
- LA 76/2010 vp — Sari Palm /kd ym.: laki opintotukilain 48 §:n muuttamisesta

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Virpi Hiltunen ja hallitussihteeri Piritta Väinölä, opetus- ja kulttuuriministeriö
- etuspäällikkö Ilpo Lahtinen, Kela
- vararehtori Martti Raevaara, Aalto-yliopisto
- opintotukipäällikkö Eini Mäkelä, Tampereen yliopisto
- asiantuntija Marita Aho, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- työvoima- ja koulutuspoliittinen asiantuntija Jari-Pekka Jyrkänne, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- koulutuspoliittinen asiamies Simo Pöyhönen, Akava ry
- vt. yksikönjohtaja Ida Mielityinen, Tekniikan Akateemisten Liitto TEK ry
- tiedottaja Kaisu Suopanki, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry
- asiantuntija Antti Hallia, Suomen ammattikorkeakouluopiskelijakuntien liitto - SAMOK ry
- puheenjohtaja Teppo Säkinen, Suomen Lukiolaisten Liitto
- sosiaalipoliittinen sihteeri Antti-Jukka Huovila, Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry.

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITTEET

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi opintotukilakia sekä lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annettua lakia.

Esityksessä ehdotetaan parannettavaksi opintotuen riittävyyttä luopumalla työharjoittelusta tai työssäoppimisen perusteella saatavan palkan tai oppilaitokselta saadun apurahan perusteella tehtävästä erillisestä taloudellisesta tarveharkinnasta, korottamalla ulkomailla suoritettavia opintoja varten myönnettävän opintolainan valtiontakauksen enimmäismäärää ja laajentamalla itsenäisesti asuvien opiskelijoiden oikeutta valtiontakaukseen. Opintolainan turvallisuutta opintojen rahoitusmuotona ehdotetaan parannettavaksi korottamalla korkoavustuksen tulorajoa.

Korkeakouluopinnoissa päätoimiseen opiskeluun kannustamiseksi ehdotetaan muutettavaksi kaksiportaisen tutkinnon opintotukiaikaan, tuki-kuukauden käyttämiseen, jatko-opintojen opintotukiaikaan sekä opintojen edistymisen seurantaan liittyviä säännöksiä.

Koulutuksen saavutettavuuden turvaamiseksi esityksessä ehdotetaan laajennettavaksi koulumatkatukioikeus näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen peruskoulutukseen ja eräisiin muihin ammatillisiin koulutuksiin sekä väljennettäväksi koulumatkatuen myöntämiseen liittyviä eräitä muita rajoituksia.

Esitys liittyy valtion vuoden 2011 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2011.

Lakialoitteet

LA 70/2010 vp on rinnakkaislakialoite hallituksen esitykselle, ja siinä ehdotetaan opintorahan korottamista 100 eurolla kuukaudessa ja opintotukietuuksien sitomista kansaneläkeindeksiin sekä vanhempien tulojen vaikutuksen poistamista alle 20-vuotiaiden toisen asteen opiskelijoiden opintorahaan ja alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden asumislisään. Eduskunta-aloitteissa LA 72/2010 vp ja LA 76/2010 vp ehdotetaan, että opintorahan ja asumislisän määrä sidotaan kansaneläkeindeksiin.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena. Ehdotettujen muutosten tavoitteena on vahvistaa opintotuen kannustavuutta päätoimiseen opiskeluun. Koulumatkatukeen ehdotettujen muutosten tarkoituksena on edistää koulutuksen saavutettavuutta. Valiokunnan mielestä ehdotukset opintotuen sopeuttamisesta kaksiportaiseen tutkintojärjestelmään, jatko-opintojen opintotukiaikaan ja opintojen edistymisen seurantaan sekä opintolainaa koskevat muutokset ovat tarkoituksenmukaisia. Taloudellisen tuen tarpeessa olevalta opiskelijalta edellytettäisiin jatkossa nykyistä si-

toutuneempaa ja säännöllisempää opiskelua, mutta toisaalta opintotuen riittävyyden parantuminen mahdollistaisi päätoimisen opiskelun opintotuen turvin. Riittävän opiskeluaikaisen toimeentulon turvaamiseksi opiskelijan tulisi hyödyntää opintotukea kokonaisuutena ja nykyistä suunnitelmallisemmin. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina seuraavin huomautuksin.

Hallitusohjelman mukaisesti opintotukea on kuluvalle vaalikaudella kehitetty turvaamaan päätoimisen opiskelun aikaista toimeentuloa ja edistämään tehokasta opiskelua ja tutkinnon suorittamista tavoiteajassa. Opintorahan tasoa on korotettu 1.8.2008 lukien 15 %:lla ja vuo-

den 2008 alusta lukien opiskelijan omia tulorajoja 30 %:lla. Opintotuen riittävyyttä parannettiin edelleen luovuttaessa 1.1.2009 lukien puolison tulojen huomioonottamisen menettelystä asumislisää myönnettäessä. Lisäksi opintotuen ja sairauspäivärahan yhteensovitus selkeytyi 1.8.2010 lukien. Enimmäismääräinen opintotuki on nyt korkeampi kuin koskaan, mutta hie- man lainapainotteisempi kuin opintotukijärjes- telmän uudistuttua perusteellisesti 1990-luvun alussa. Opintotuen enimmäismäärä itsenäisesti asuvalla täysi-ikäisellä korkeakouluopiskelijal- la on noin 800 euroa kuukaudessa ja muussa op- pilaitoksessa opiskelevalla noin 748 euroa kuu- kaudessa.

Hallituksen esityksen mukaan opintotuen ko- konaistaso on niukka, kun sitä verrataan minimi- toimeentulon mittareihin. Opiskelijan toimeen- tulo on kohtuullinen silloin, kun opiskelijalla on käytettävissään opintotuen lisäksi työtuloja, opiskelija hyödyntää myös opintolainan valtion- takauksen ja hänellä on kohtuuhintainen asunto. Tuen riittävyyttä heikentää kuitenkin se, että opintolainaa ei hyödynnetä täysimääräisesti. Lu- kuvuonna 2008—2009 lainatakausta haki opin- totukea saavista korkeakouluopiskelijoista 48 prosenttia ja toisen asteen opiskelijoista 27 pro- senttia. Vuonna 2008 ammattikorkeakoulutut- kinnon suorittaneista opintolainaa oli 39 prosen- tilla ja yliopistossa tutkinnon suorittaneista 36 prosentilla. Pääasiallisena syynä opintolainan alhaiseen käyttöasteeseen ovat hyvät mahdolli- suudet ansiotyöhön sekä kokemus epävarmasta työmarkkina-asemasta ja lainanmaksukyvyistä tutkinnon suorittamisen jälkeen.

Opintotuen myöntämiskäytäntöä ehdotetaan muutettavaksi siten, että tuki myönnettäisiin erikseen ensin alemman korkeakoulututkinnon suorittamiseen ja vasta tämän jälkeen ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamiseen, jos opis- kelija on otettu suorittamaan sekä alempaa että ylempää korkeakoulututkintoa. Tutkintojen yh- teenlaskettu enimmäistukiaika määriteltäisiin kuitenkin tutkintojen yhteenlasketun laajuuden perusteella, kuten nykyisin. Kaksiportainen tu- kiaikamalli ohjaa opiskelijaa suorittamaan sekä kandidaatin- että maisterintutkinnon näiden tut-

kintojen tavoitteellisessa suoritusajassa. Se si- sältää myös tukiajan joustoa, jonka opiskelija voi tarpeen mukaan käyttää joko alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamisvai- heessa. Valiokunta korostaa yliopistojen vastuuta järjestää opetus siten, että opinnot on mahdol- lista suorittaa tavoiteajassa. Yliopistoilla on myös keinoja tukea opiskelijaa opintojen etene- misessä muun muassa vahvistamalla opintojen ohjausta ja selkeyttämällä kandidaatin ja mais- terin tutkintojen rajapintaa sekä koordinoimalla opintojärjestelyjä. Toivottavaa on, että entistä enemmän kiinnitetään huomiota myös innosta- van ja kannustavan oppimiskulttuurin luomi- seen.

Valiokunta korostaa, että opintotukeen tehtä- villä muutoksilla ei ole tarkoitus ohjata tutkinto- rakenteen muutoksia. Edelleenkin pääsääntöi- sesti tavoitteena on suorittaa maisterin tutkinto, ja yleensä kandidaatin tutkinto on välitavoite.

Opintolainan korkoavustuksen tulorajoja eh- dotetaan korotettavaksi, jotta avustus kohdentui- si nykyistä paremmin niille opintonsa päättäneil- le, joilla on pienet tulot ja jotka koulutuksesta huolimatta eivät vielä ole työllistyneet. Valio- kunta kiinnittää huomiota siihen, että opintolai- naa ei hyödynnetä täysimääräisesti. Valiokun- nan mielestä taustalla voi olla periaatteellista kielteistä suhtautumista opintolainan ottami- seen. Valiokunta pitää kuitenkin tärkeänä lisätä tiedottamista muun muassa siitä, että opintolai- na on suhteellisen edullista opiskelijan kannalta.

Koulumatkatuki. Valiokunta pitää hyvinä ehdo- tettuina muutoksia koulumatkatukeen. Koulumat- katuen tarkoituksena on tukea koulutuksen saa- vutettavuutta sekä korvata koulumatkoista ai- heutuvia kustannuksia erilaisissa liikenneolois- sa. Tuen myöntäminen koko opiskeluajalle ja 100 kilometrin rajasta luopuminen edistävät koulutuksen saavutettavuutta erityisesti maa- kunnissa, joissa toisen asteen oppilaitosten väli- matkat voivat olla kymmeniä kilometrejä.

Muutoksilla on iso taloudellinen merkitys niille opiskelijoille, jotka ovat nyt koulumatka- tuen ulkopuolella koulutuksen järjestämistavan vuoksi tai eivät saa yhdeksän kuukauden rajoi-

tuksen vuoksi koulumatkatukea lukuvuosittaisen opintojen kokonaiskeston ajalle. Lisäksi oman matkustustavan käyttämisen joustavoittaminen ja 100 kilometrin enimmäisrajasta luopuminen parantavat yksittäisten opiskelijoiden koulumatkatuen tasoa.

Opintotukijärjestelmän kehittäminen.

Kuluvalla vaalikaudella on laajasti kartoitettu opintotuen kehittämistarpeita. Koulumatkatuen kokonaisarviointi valmistui 2008 ja opiskelijaperheet ja opintotukityöryhmän ehdotus huoltajakorotuksesta keväällä 2009. Hallituksen politiikkariihessä asettaman työurien pidentämistavoitteen edistämiseksi asetetun opintotuen kehittämisen johtoryhmän ehdotukset valmistuivat vaiheittain. Ehdotukset opintotukijärjestelmän rakenteelliseksi kehittämiseksi tavoitteena päätoimiseen opiskeluun kannustaminen korkeakouluissa valmistui joulukuussa 2009 ja muut opintotukijärjestelmää eli toisen asteen tuen kehittämistarpeita koskevat kehittämissuositukset tänä vuonna elokuussa.

Valiokunta toteaa, että nyt vuoden 2011 talousarvion yhteydessä tehtävät muutokset eivät ole riittäviä, jotta ne merkittävästi vaikuttaisivat

opintojen etenemiseen. Valiokunta painottaa, että opintotukijärjestelmän kehittämistä on välttämätöntä jatkaa. Päätoimisen opiskelun mahdollistamiseksi tuen tason on oltava riittävä ja järjestelmän perusteiltaan selkeä. Valiokunta pitää tärkeänä, että opintotuen rakenteellisen kehittämisen johtoryhmän ehdotukset opintorahan indeksisidonnaisuudesta ja huoltajakorotuksesta sekä johtoryhmän laatima toisen asteen opintotuen kehittämissuositus toteutetaan asteittain valtiontaloudellisten edellytysten mukaisesti.

Lakialoitteet

Valiokunta ehdottaa, että hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset hyväksytään. Näin ollen lakialoitteet ehdotetaan hylättäviksi.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksytään muutamattomina ja

että lakialoitteet LA 70/2010 vp, LA 72/2010 vp ja LA 76/2010 vp hylätään.

Helsingissä 9 päivänä marraskuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Raija Vahasalo /kok
vpj. Tuomo Hänninen /kesk
jäs. Outi Alanko-Kahiluoto /vihr
Paavo Arhinmäki /vas
Merikukka Forsius /kok
Timo Heinonen /kok (osittain)
Anneli Kiljunen /sd

Lauri Oinonen /kesk
Tuula Pelttonen /sd
Tuomo Puumala /kesk (osittain)
Leena Rauhala /kd
Mirja Vehkaperä /kesk
Pauliina Viitamies /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.

VASTALAUSE 1

Perustelut

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi opintotukilakia sekä lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkuesta annettua lakia. Hallituksen esityksessä ei puututa opintotuen korotukseen eikä sen sitomiseen kansaneläkeindeksiin. Työryhmä, joka pohti opintotuen kehittämistä päätoimista opiskelua tukevaan suuntaan, esitti tuen sitomista indeksiin. Opetus- ja kulttuuriministeriö esittikin vuoden 2011 valtion talousarvioon opintorahan sitomista elinkustannusten kehitykseen, mutta ehdotus karsittiin. Opintotuki on ainoana perustoimeentuloa turvaavana etuutena jäämässä vaille indeksisuoja. Työurien pidentämiseksi on tavoitteena nopeuttaa opiskelijoiden valmistumista. Valmistumisen viivästymisen merkittävien syy ovat toimeentulovaikeudet, jotka pakottavat työntekoon opintojen aikana. Opintotuen indeksidonnaisuuden kustannukset ovat pienet verrattuna valmistumisen nopeutumisesta saatavaan hyötyyn.

Opintotukilaissa tulisi huomioida opiskelijavanhempien tilanne lisäämällä huoltajakorotus opintotukeen. Lapsen saaminen ei saisi vaikuttaa opintojen kulkuun eikä opiskelijavanhempien taloudellisen tilanteen heikkenemiseen. Opiskelijan kulut nousevat lapsen saannin myötä, ja tämä tulisi myös huomioida opintotuen määrässä, ettei opiskelijavanhempi joutuisi eriarvoiseen asemaan muiden opiskelijoiden kanssa.

Esityksessä ei myöskään oteta kantaa vanhempien tulojen vaikutukseen alle 20-vuotiaiden muissa kuin korkeakouluissa opiskelevien opiskelijoiden opintotukeen. Tämä epäkohta on vaivannut lukiodien ja ammattioppilaitosten opiskelijoita jo pitkään. Tällä hetkellä vanhempien tulot vaikuttavat opintotuen määrään alle 20-vuotiaalla, vaikka opiskelija ei asuisi enää vanhempiensa luona. Nykyinen tilanne aiheuttaa ongelmallisia tilanteita kotoaan toiselle paikkakunnalle opiskelemaan muuttaneille nuorille.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään kolme lausumaa (Vastalauseen lausumaehdotukset).

Vastalauseen lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin, joilla opintotuki sidotaan kansaneläkeindeksiin.*
2. *Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin, joilla huoltajakorotus lisätään opintotukeen.*
3. *Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin poistaakseen vanhempien tulojen huomioon ottamisen alle 20-vuotiaiden toisen asteen opiskelijoiden opintotuen myöntämisessä.*

Helsingissä 9 päivänä marraskuuta 2010

Leena Rauhala /kd

VASTALAUSE 2

Perustelut

Tämä vastalause sivistysvaliokunnan mietintöön opintotukilaista perustuu suurimmaksi osaksi 24.9.2010 eduskunnalle jätettyyn rinnakkaislakialoitteeseen (LA 70/2010 vp) hallituksen esitykselle HE 149/2010 vp laeiksi opintotukilain sekä lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain muuttamisesta. Vastalause kohdistuu mietintöön hallituksen esityksestä opintotukilain osalta (1. lakiehdotus).

Opiskelijoiden opintoraha on riittämätön opiskelijan toimeentulon takaamiseksi. Lisäksi opintotuki on tällä hetkellä ainoa sosiaalietuus, jota ei ole sidottu kansaneläkeindeksiin. Vasemmistoliitto pitää erittäin tärkeänä, että opintotukea kehitetään opintorahaperustaisesti, ei opintolainapainotteisesti. Ehdottomana periaatteena kehittämisessä on oltava opiskelun maksuttomuus.

Kouluttautumisen ja tutkinnon opiskelemisen on oltava mahdollista ilman velkaantumista, varakasta taustaa tai opiskelulta ajan vievää työntekoa. Tämä nopeuttaa opiskelijoiden valmistumista ja työelämään pääsyä. Vasemmistoliiton tavoitteena on nostaa vähimmäisturvan tasoksi 750 euroa kuukaudessa ja pitkällä tähtäimellä saada myös opintoraha tälle tasolle. Esityksemme korkeakouluopiskelijoiden opintorahan korottamisesta 100 eurolla opintokuukautta kohden vuonna 2011 on askel kohti asettamaamme tavoitetta nostaa opintorahan taso 750 euroon opiskelukuukautta kohden.

Hallitus ei esitä opiskelijoiden opintorahaan korotusta vuodelle 2011 eikä opintorahan sitomista kansaneläkeindeksiin. Hallituksen esitys ei tuo korjausta siihen, että alle 20-vuotiaiden toisen asteen opiskelijoiden opintorahan määrä ja alle 18-vuotiaiden asumislisän määrä on sidottu vanhempien tuloihin. Jo tänä vuonna opiskelijoiden ostovoima on laskenut, ja tämä kehitys jatkuu entistä jyrkempänä, jos opintotukeen ei tehdä parannuksia.

Lakialoitteessani ehdotan opiskelijoiden opintorahan korottamista 100 eurolla kuukaudessa ja opintotukietuuksien sitomista kansaneläkeindeksiin. Lisäksi esitän, että vanhempien tulot eivät pienentäisi alle 20-vuotiaiden itsenäisesti asuvien toisen asteen opiskelijoiden opintorahaa eivätkä alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden asumislisää.

Ehdotan, että itsenäisesti asuvalle opiskelijalle korkeakoulussa maksettaisiin 398 euroa opiskelukuukaudelta (nyt 298 euroa) ja muussa oppilaitoksessa 346 euroa (nyt 246 euroa), kun opiskelija on täyttänyt 18 vuotta (täysi-ikäinen, itsenäisesti asuva).

Lisäksi ehdotan lakialoitteessani, että vanhempiensa luona asuvalle korkeakouluopiskelijalle maksettaisiin opintorahaa 155 euroa opiskelukuukaudelta (nyt 55 euroa) ja 138 euroa muussa oppilaitoksessa opiskelevalle, kun hän on alle 20-vuotias (nyt 38 euroa), sekä 222 euroa opiskelukuukaudelta korkeakoulussa (nyt 122 euroa) ja 180 euroa muussa oppilaitoksessa, kun opiskelija on täyttänyt 20 vuotta (nyt 80 euroa).

Niin ikään ehdotan, että opintotukilaista kumotaan säännös, jonka mukaan toisen asteen opiskelijoiden vanhempien tulot otetaan huomioon opintorahaa myönnettäessä, jos opiskelija on alle 20-vuotias, sekä asumislisää myönnettäessä, jos opiskelija on alle 18-vuotias (opintotukilain 19 ja 25 b §).

Ehdotan, että opintotukilain mukaiset etuudet ja niiden määräytymisperusteet tarkistetaan vuosittain siten kuin kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) säädetään.

Lisäksi ehdotan, että asumislisää voidaan maksaa opiskelijalle myös oppilaitoksen loma-kuukausilta siten kuin opetus- ja kulttuuriministeriö tarkemmin määrää. Ehdotan, että korotukset etuuksiin tulisivat voimaan 1.8.2011 lukien.

Valiokunnassa on käsitelty myös kaksiportaisen tutkintorakenteen huomioimista opintotuen myöntämisessä. Suomalaisen korkeakoulujär-

jestelmän ja suomalaisen yhteiskunnan vahvuus on ollut, että valtaosa opiskelijoista suorittaa ylemmän korkeakoulututkinnon. Opintotuen muuttaminen siten, että se myönnettäisiin ensin kandidaatin tutkinnon ja myöhemmin maisterin tutkinnon suorittamiseen voi johtaa siihen suuntaan, että alemmasta korkeakoulututkinnosta tulee perustutkinto. Kaksiportainen tukijärjestelmä soveltuu lisäksi huonosti erityyppisiin tutkintoihin.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä 2. lakiehdotus hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisesti ja

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutoin muuttamattomana paitsi johtolause, 7 ja 7 b § muutettuina ja 11, 14, 19 ja 48 § lakialoitteen LA 70/2010 vp mukaisina seuraavasti: (Vastalauseen muutosehdotukset).

1.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan opintotukilain (65/1994) 11 §:n 3 ja 4 momentti sekä 25 b §, sellaisina kuin niistä ovat 11 §:n 3 ja 4 momentti laissa 1388/2007 ja 25 b § laissa 706/2008,
muutetaan 3 §:n 3 kohta, 5 b, 7, 7 a, 7 b, 11 §:n 1 momentti ja 15 §, 16 §:n 1 momentin 3 kohta, 16 a §:n 2 ja 3 momentti sekä 17, 19, 20 ja 48 §,
 sellaisina kuin niistä ovat 5 b ja 7 b § laissa 345/2004, 7 ja 7 a § laissa 408/2005, 15 § osaksi laeissa 570/1994, 1277/2000, 1427/2001 ja 345/2004, 11 §:n 1 momentti, 16 §:n 1 momentin 3 kohta ja 20 § laissa 1388/2007, 16 a §:n 2 ja 3 momentti laissa 1427/2001, 19, 20 ja 48 § laeissa 1099/2000 ja 1388/2007 ja 48 § laissa 734/2001, seuraavasti:
 (Poist.)

7 §

Opintotukeen oikeuttava aika

(1—3 mom. kuten HE)
 (Poist.) Sellaisessa alemmassa ja ylemmässä korkeakoulututkinnossa, jonka pääaine tai aine-ryhmä, johon pääaine kuuluu, on Aasian ja Afrikan kielet ja kulttuurit, tukeen oikeuttava aika on yhteensä enintään 64 tukikuukautta.
 (5—9 mom. kuten HE)

7 b §

Tukikuukauden käyttäminen

Tukikuukausi katsotaan käytetyksi, kun (poist.) opintoraha (poist.) on maksettu.
 (2—3 mom. kuten HE)

11 § (Uusi)

Opintorahan määrä

Jollei 17 tai 20—22 §:stä muuta johdu, opintorahan määrä kuukaudessa on:

1) vanhempansa luona asuvalle opiskelijalle 155 euroa korkeakoulussa ja 138 euroa muussa oppilaitoksessa, kun opiskelija on alle 20-vuotias, sekä 222 euroa korkeakoulussa ja 180 euroa muussa oppilaitoksessa, kun opiskelija on täyttänyt 20 vuotta;

2) muualla kuin vanhempansa luona asuvalle opiskelijalle 245 euroa korkeakoulussa ja 200 euroa muussa oppilaitoksessa, kun opiskelija on alle 18-vuotias;

3) muualla kuin vanhempansa luona asuvalle opiskelijalle korkeakoulussa 398 euroa ja muussa oppilaitoksessa 346 euroa, kun opiskelija on täyttänyt 18 vuotta;

4) avioliitossa olevalle tai elatusvelvolliselle opiskelijalle korkeakoulussa 398 euroa ja muussa oppilaitoksessa 346 euroa.

14 § (Uusi)

Asumislisä

Sen estämättä, mitä 7 c §:ssä säädetään lukuvuoden tukikuukausista, asumislisä voidaan maksaa myös oppilaitoksen lomakuukausilta siten kuin asianomainen ministeriö tarkemmin määrää.

19 § (Uusi)

Vanhempien tulojen huomioon ottaminen

Vanhempien tuloja ei oteta huomioon tässä laissa tarkoitettujen toisella asteella opiskelevien, korkeakouluopiskelijoiden ja aikuisopinto-

rahaan oikeutettujen opintotukea myönnettäessä.

48 § (Uusi)

Etuuden korottaminen

Tässä laissa säädetty etuudet ja niiden määrätymisperusteet tarkistetaan siten kuin kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) säädetään.

Edellä 2 luvussa säädetty rahamäärät vastaavat kansaneläkeindeksin sitä pistelukua, jonka mukaan vuoden 2011 tammikuussa maksettavina olevien kansaneläkkeiden suuruus on laskettu.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2011.

Tämän lain mukaisia säännöksiä etuuksista sovelletaan 1.8.2011 lukien.

(HE:n 3 mom. poist.)

(3 mom. kuten HE:n 4 mom.)

Helsingissä 9 päivänä marraskuuta 2010

Paavo Arhinmäki /vas

VASTALAUSE 3

Perustelut

Opintotukiuudistuksen valmistelun yhteydessä opiskelijoiden annettiin ymmärtää, että luvassa on sekä parannuksia että tiukennuksia. Opetusministeriön asettama, valtiosihteeri Marcus Rantalán vetämä työryhmä ehdotti, että opintotuesta tulisi kaksiportainen, tuen saamiseen vaadittavien opintosuoritusten määrää nostettaisiin ja asumislisäkuukausi määriteltäisiin tukikuukaudeksi. Toisaalta työryhmä suositteli myös, että opintotuki sidotaan samalla indeksiin niin, että se nousee automaattisesti elinkustannusten noustessa. Opiskelijaperheiden osalta opintotukityöryhmä taas suositteli, että oikeus opintorahan huoltajakorotukseen olisi opiskelijalla, joka on alle 18-vuotiaan lapsen huoltaja.

Hallituksen budjettiriihessä kuitenkin ainoastaan tiukennukset toteutuivat, ja hallituksen esitys sisältää vain vähän opintotuen riittävyttä parantavia ehdotuksia. Uudistus ei kokonaisuutena tue tavoitetta päätoimiseen opiskeluun kannustamiseksi ja opintoaikojen lyhentämiseksi, vaan opintotuen ehtojen kiristäminen saattaa pahimmillaan johtaa opintotuen käytön vähentymiseen ja opiskelijoiden työssäkäynnin lisääntymiseen.

Rankaisusta ei ole opintojen nopeuttajaksi.

Uudistuksen myötä myös opiskelijan käytettävissä oleva tukikuukausien lukumäärä pienenee, jos opiskelija käyttää alemman korkeakoulututkinnon suorittamiseen vain vähän tukikuukausia. Opintotukiuudistus ei saa vähentää tukikuukausien määrää. Esitetty malli rankaisee niitä opiskelijoita, jotka suorittavat alemman tutkinnon nopeasti ja vähäisillä tukikuukausilla. Olisi järkevää, että kandidaatin tutkinnosta säästyneet tukikuukaudet siirtyisivät käytettäväksi ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamiseen.

Asumislisäkuukauden määrittelemisen tukikuukaudeksi ei ole keino nopeuttaa opintoja.

Asumislisäkuukauden määrittelemisellä tukikuukaudeksi voi olla negatiivinen vaikutus suunnitelmalliseen ja päätoimiseen opiskeluun. Ainoastaan asumislisää nostavat opiskelijat ovat yleensä kaikkein pienituloisimpia ja suorittavat eniten opintoja. Kesällä myös opintoja on oppilaitoksissa hankala suorittaa täysipäiväisesti, joten opiskelijat eivät uskalla kuluttaa tukikuukautta kesäopintoihin.

Indeksiin sitominen on välttämätöntä.

Lisäksi on jo pelkästään epäoikeudenmukaista, että budjettiriihessä päätettiin muiden etuuksien, kuten lapsilisien ja kotihoidon tuen, sitomisesta indeksiin, mutta ei opintotuen. Opintotuki tulisi sitoa indeksiin ja siinä tulisi olla huoltajakorotus. Olisi johdonmukaista antaa myös opintorahalle ennustettavuutta ja turvattua ostovoimaa.

Toisen asteen opintotuki vaatii myös kehittämistä.

Opintotukijärjestelmässämme on alle 20-vuotiaat itsenäisesti asuvat toisen asteen opiskelijat asetettu eriarvoiseen asemaan alle 20-vuotiaiden korkeakouluopiskelijoiden kanssa. Alle 20-vuotiaiden toisen asteen opiskelijoiden opintotuen saanti on riippuvainen ainoastaan tarveharkinnasta vanhempien tulotasoon pohjautuen, vaikka opiskelija asuisi itsenäisesti ja olisi täysi-ikäinen. Opintotuen uudistuksen on lähivuosina kohdistuttava myös toiselle asteelle. Opintorahan tulee olla yhtä suuri kuin korkea-asteella.

Huomioon otettavaa on myös se, että muutosten suunnittelun ja toteutuksen edellyttämä työ määrä vaatii Kelassa toimeenpanoaikaa vähintään 12 kuukautta lakimuutosten hyväksymisestä niiden voimaantuloon. Näin ollen voimaantuloajankohta tulee olla 1.8.2012.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että 2. lakiehdotus hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena ja 1. la-

kiehdotus muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena paitsi 7, 7 b, 14 ja 19 § sekä johtolause toisen vastalauseen mukaisena ja uusi 48 § lakialoitteen LA 72/2010 vp mukaisena.

Helsingissä 9 päivänä marraskuuta 2010

Tuula Peltonen /sd
Anneli Kiljunen /sd
Pauliina Viitamies /sd